Torsdagen, 11 november 2021

I

(Resolutioner, rekommendationer och yttranden)

RESOLUTIONER

EUROPAPARLAMENTET

P9_TA(2021)0451

Stärkande av demokratin och mediernas frihet och mångfald i EU

Europaparlamentets resolution av den 11 november 2021 om stärkande av demokratin och mediernas frihet och mångfald i EU: otillbörlig användning av civil- och straffrättsliga åtgärder för att tysta journalister, icke-statliga organisationer och det civila samhället (2021/2036(INI))

(2022/C 205/01)

Europaparlamentet utfärdar denna resolution

— med beaktande av fördraget om Europeiska unionen (FEU), särskilt artikel 2, artikel 3, artikel 4.3 och artiklarna 5, 6, 7 och 19,

— med beaktande av fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (FEUF), särskilt artiklarna 70, 81, 82, 114 och 352,

— med beaktande av Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (stadgan), särskilt artiklarna 11, 12, 15, 20, 47, 48 och 54,

— med beaktande av protokoll nr 1 om de nationella parlamentens roll i Europeiska unionen, och protokoll nr 2 om tillämpning av subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna, vilka fogats till FEU och FEUF,

— med beaktande av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 864/2007 av den 11 juli 2007 om tillämplig lag för utomobligatoriska förpliktelser (Rom II) ([1]),

— med beaktande av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1215/2012 av den 12 december 2012 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (Bryssel I) ([2]),

— med beaktande av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1937 av den 23 oktober 2019 om skydd för personer som rapporterar om överträdelser av unionsrätten ([3]),

— med beaktande av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/692 av den 28 april 2021 om inrättande av programmet för medborgare, jämlikhet, rättigheter och värden och om upphävande av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1381/2013 och rådets förordning (EU) nr 390/2014 ([4]),

([1]) EUT L 199, 31.7.2007, s. 40.
([2]) EUT L 351, 20.12.2012, s. 1.
([3]) EUT L 305, 26.11.2019, s. 17.
([4]) EUT L 156, 5.5.2021, s. 1.

— med beaktande av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/693 av den 28 april 2021 om inrättande av programmet för rättsliga frågor och om upphävande av förordning (EU) nr 1382/2013 ([5]),

— med beaktande av rättspraxis i Europeiska unionens domstol,

— med beaktande av kommissionens meddelande *Kommissionens arbetsprogram 2021 – Ett livskraftigt EU i en känslig omvärld* (COM(2020)0690),

— med beaktande av kommissionens meddelande *EU:s handlingsplan för demokrati* (COM(2020)0790),

— med beaktande av kommissionens meddelande av den 5 mars 2020 *En jämlikhetsunion: jämställdhetsstrategi för 2020–2025* (COM(2020)0152),

— med beaktande av kommissionens meddelande av den 30 september 2020 med titeln *2020 års rapport om rättsstatsprincipen – Rättsstatssituationen i EU* (COM(2020)0580) och dess 27 åtföljande landskapitel om rättsstatsprincipen i medlemsstaterna (SWD(2020)0300–0326),

— med beaktande av kommissionens meddelande av den 12 november 2020 *En jämlikhetsunion: Jämlikhetsstrategi för hbtqi-personer 2020–2025* (COM(2020)0698),

— med beaktande av kommissionens rekommendation om säkerställande av journalisters och andra mediearbetares skydd, säkerhet och egenmakt i Europeiska unionen (C/2021/6650),

— med beaktande av kommissionens uppföljning av Europaparlamentets resolution som inte avser lagstiftning av den 3 maj 2018 om mediernas mångfald och frihet i Europeiska unionen,

— med beaktande av rapporten från Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter om utmaningar för civilsamhällesorganisationer som arbetar med människorättsfrågor i EU (*Challenges facing civil society organisations working on human rights in the EU*), offentliggjord den 17 januari 2018, dess bulletiner om coronaviruspandemins konsekvenser för grundläggande rättigheter i EU, offentliggjorda 2020, samt byråns övriga rapporter, uppgifter och verktyg, i synnerhet Europeiska unionens informationssystem för grundläggande rättigheter (Efris),

— med beaktande av den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna, särskilt artikel 19,

— med beaktande av andra FN-instrument för skydd av de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna och av rekommendationerna och rapporterna från FN:s allmänna återkommande utvärdering samt av rättspraxis i FN:s konventionsorgan för mänskliga rättigheter och människorättsrådets särskilda förfaranden,

— med beaktande av FN:s förklaring om försvarare av de mänskliga rättigheterna av den 8 mars 1999,

— med beaktande av rapporten från FN:s särskilda rapportör för rätten till frihet att delta i fredliga sammankomster och föreningsfrihet om SLAPP (strategiska rättegångar mot allmänhetens deltagande) respektive FoAA (rätten till frihet att delta i fredliga sammankomster och föreningsfrihet),

— med beaktande av den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, den europeiska sociala stadgan, rättspraxis i Europadomstolen och Europeiska kommittén för sociala rättigheter, samt konventionerna, rekommendationerna, resolutionerna, yttrandena och rapporterna från Europarådets parlamentariska församling, ministerkommitté, kommissarie för mänskliga rättigheter, europeiska kommission mot rasism och intolerans, styrkommitté för antidiskriminering, mångfald och integration, Venedigkommission samt från Europarådets övriga organ,

— med beaktande av Europarådets förklaring av den 4 juli 2012 där man uttryckte en önskan om att upprätta internationella normer avseende forumshopping i samband med förtal (”förtalsturism”), i syfte att säkerställa yttrandefrihet,

— med beaktande av Europarådets ministerkommittés rekommendation till medlemsstaterna av den 13 april 2016 om skydd för journalistik och journalisters och andra medieaktörers säkerhet (CM/Rec(2016)4[1]),

([5]) EUT L 156, 5.5.2021, s. 21.

Torsdagen, 11 november 2021

— med beaktande av Europarådets rekommendation av den 28 november 2018 om behovet att stärka skyddet och främjandet av det civila samhällets utrymme i Europa (CM/Rec(2018)11),

— med beaktande av Europarådets rekommendation till medlemsstaterna av den 7 mars 2018 om mediernas mångfald och om insyn i medieägande (CM/Rec(2018)1),

— med beaktande av resolutionen från Europarådets ministerkonferens av den 11 juni 2021 om journalisters säkerhet,

— med beaktande av artikeln från Europarådets kommissionär för mänskliga rättigheter *Human Rights Comment: Time to take action against SLAPPs*, som offentliggjordes den 27 oktober 2020,

— med beaktande av partnerorganisationernas årsrapport 2021 till Europarådets plattform för att främja skyddet av journalistiken och säkerheten för journalister,

— med beaktande av rekommendationerna och rapporterna från kontoret för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter, OSSE:s representant för mediefrihet samt från övriga organ inom OSSE,

— med beaktande av studien från nätverket EU-CITZEN av den 29 maj 2020 *SLAPP in the EU context* ([6]),

— med beaktande av kravet från en koalition av icke-statliga organisationer på ett direktiv mot strategiska rättegångar mot allmänhetens deltagande (SLAPP-rättegångar) ([7]),

— med beaktande av studien *The Use of SLAPP to Silence Journalists, NGO and Civil Society* från juni 2021, som beställdes av Europaparlamentets utredningsavdelning på begäran av utskottet för rättsliga frågor,

— med beaktande av sitt informationsdokument *European added value of an EU mechanism on democracy, rule of law and fundamental rights – Preliminary Assessment* av den 23 april 2020,

— med beaktande av sin resolution av den 21 maj 2013 om EU-stadgan: standarder för mediefrihet i EU ([8]),

— med beaktande av sin resolution av den 25 oktober 2016 med rekommendationer till kommissionen om inrättande av en EU-mekanism för demokrati, rättsstatlighet och grundläggande rättigheter ([9]),

— med beaktande av sin resolution av den 19 april 2018 om behovet av att inrätta ett instrument för europeiska värden till stöd för civilsamhällesorganisationer som på lokal och nationell nivå främjar grundläggande värden inom Europeiska unionen ([10]),

— med beaktande av sin resolution av den 19 april 2018 om skyddet för undersökande journalister i Europa: fallet med den slovakiske journalisten Ján Kuciak samt Martina Kušnírová ([11]),

— med beaktande av sin resolution av den 3 maj 2018 om mediernas mångfald och frihet i Europeiska unionen ([12]),

([6]) https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/ad-hoc-literature-review-analysis-key-elements-slapp_en.pdf
([7]) https://rsf.org/en/news/rsf-and-60-other-organisations-call-eu-anti-slapp-directive
([8]) EUT C 55, 12.2.2016, s. 33.
([9]) EUT C 215, 19.6.2018, s. 162.
([10]) EUT C 390, 18.11.2019, s. 117.
([11]) EUT C 390, 18.11.2019, s. 111.
([12]) EUT C 41, 6.2.2020, s. 64.

— med beaktande av sin resolution av den 14 november 2018 om behovet av en övergripande EU-mekanism för skydd av demokrati, rättsstatlighet och grundläggande rättigheter ([13]),

— med beaktande av sin resolution av den 13 februari 2019 om bakslag för kvinnors rättigheter och jämställdhet i EU ([14]),

— med beaktande av sin resolution av den 28 mars 2019 om situationen avseende rättsstaten och kampen mot korruption inom EU, särskilt i Malta och Slovakien ([15]),

— med beaktande av sin resolution av den 18 december 2019 om rättsstatssituationen i Malta efter de senaste avslöjandena kring mordet på Daphne Caruana Galizia ([16]),

— med beaktande av sin resolution av den 15 januari 2020 om mänskliga rättigheter och demokrati i världen och Europeiska unionens politik på området – årsrapport 2018 ([17]),

— med beaktande av sin resolution av den 7 oktober 2020 om inrättande av en EU-mekanism för demokrati, rättsstatlighet och grundläggande rättigheter ([18]),

— med beaktande av sin resolution av den 25 november 2020 om stärkandet av mediernas frihet: skyddet av journalister i Europa, hatpropaganda, desinformation och plattformarnas roll ([19]),

— med beaktande av sin resolution av den 26 november 2020 om situationen för de grundläggande rättigheterna i Europeiska unionen – årsrapport för 2018–2019 ([20]),

— med beaktande av sin resolution av den 17 december 2020 om den fleråriga budgetramen 2021–2027, det interinstitutionella avtalet, EU:s återhämtningsinstrument och förordningen om rättsstatsprincipen ([21]),

— med beaktande av sin resolution av den 11 mars 2021 om förklaringen om EU som en frihetszon för hbtqi-personer ([22]),

— med beaktande av sin resolution av den 25 mars 2021 om tillämpning av förordning (EU, Euratom) 2020/2092, den till rättsstaten kopplade villkorlighetsmekanismen ([23]),

— med beaktande av sin resolution av den 29 april 2021 om mordet på Daphne Caruana Galizia och rättsstatssituationen i Malta ([24]),

— med beaktande av sin resolution av den 19 maj 2021 om klimatförändringarnas konsekvenser för de mänskliga rättigheterna och miljöförsvararnas roll i denna fråga ([25]),

— med beaktande av artikel 54 i arbetsordningen,

— med beaktande av den gemensamma behandlingen av ärendet i utskottet för rättsliga frågor och utskottet för medborgerliga fri- och rättigheter samt rättsliga och inrikes frågor, i enlighet med artikel 58 i arbetsordningen,

— med beaktande av yttrandet från utskottet för kultur och utbildning,

— med beaktande av betänkandet från utskottet för rättsliga frågor och utskottet för medborgerliga fri- och rättigheter samt rättsliga och inrikes frågor (A9-0292/2021), och av följande skäl:

([13]) EUT C 363, 28.10.2020, s. 45.
([14]) EUT C 449, 23.12.2020, s. 102.
([15]) EUT C 108, 26.3.2021, s. 107.
([16]) EUT C 255, 29.6.2021, s. 22.
([17]) EUT C 388, 13.11.2020, s. 100.
([18]) EUT C 395, 29.9.2021, s. 2.
([19]) EUT C 425, 20.10.2021, s. 28.
([20]) EUT C 425, 20.10.2021, s. 107.
([21]) EUT C 445, 29.10.2021, s. 15.
([22]) Antagna texter, P9_TA(2021)0089.
([23]) Antagna texter, P9_TA(2021)0103.
([24]) Antagna texter, P9_TA(2021)0148.
([25]) Antagna texter, P9_TA(2021)0245.

Torsdagen, 11 november 2021

A. Rätten till yttrandefrihet, information och allmänhetens deltagande hör till demokratins hörnstenar. Yttrandefriheten är oumbärlig för förverkligandet av principerna om öppenhet och ansvarsskyldighet. Allmänhetens deltagande i form av en fysisk eller juridisk person som ägnar sig åt en fråga av allmänt intresse kan ta sig olika uttryck. Allmänhetens deltagande kan innefatta offentlig granskning och spridning av allmän information både på och utanför internet, såsom journalistiska meddelanden, publikationer eller verk, däribland redaktionellt material, information, publikationer eller verk av politiskt, vetenskapligt, akademiskt, konstnärligt, kommenterande eller satiriskt slag, inklusive när de berörda bland annat är personer som är öppna för allmänhetens granskning, mot bakgrund av ett bredare intresse i en oinskränkt diskussion om politiska frågor. Publikationer som bidrar till diskussioner om frågor som är av allmänt intresse eller avser allmänna angelägenheter åtnjuter skydd på en högre nivå. Gränserna för godtagbar kritik är mer omfattande när det gäller offentliga personer, särskilt politiker och statstjänstemän.

B. Oberoende, opartisk, professionell och ansvarsfull journalistik samt tillgång till pluralistisk information är demokratins hörnstenar. Information, rapporter, åsikter, påståenden, argument och andra uttryck som härrör från det civila samhället är livsviktiga för att en demokrati ska kunna blomstra. Det krympande utrymmet för det civila samhället i vissa länder har blivit en allt mer oroväckande fråga och kan inverka negativt på demokratierna. Oberoende och högkvalitativ journalistik och organisationer i det civila samhället spelar en avgörande roll som väktare av demokratin och rättsstatsprincipen genom att ställa makten till svars och bekämpa desinformation och felaktig information samt utländsk politisk inblandning och manipulering.

C. Journalister och medieaktörer inom och utanför Europa blir allt oftare hotade, fysiskt angripna och dödade på grund av sitt arbete, särskilt när det är inriktat på maktmissbruk, korruption, kränkningar av de grundläggande rättigheterna och brottslig verksamhet. Man bör betona att effektivt utövande av yttrandefriheten förutsätter ett antal positiva åtgärder för att skydda journalister, bland annat för att skydda liv och utreda mord samt skydda journalisters källor på ett effektivt sätt. Dessa hot kännetecknas inte enbart av våld: hot mot journalister är även en fråga om rättslig, politisk, sociokulturell och ekonomisk press.

D. Rätten till yttrandefrihet är en grundläggande rättighet som måste utövas med pliktkänsla och ansvar, med hänsyn både till människors grundläggande rätt att få opartisk information och till respekten för den grundläggande rättigheten att skydda någons goda namn och rykte ([26]) och integritet. Om dessa rättigheter strider mot varandra måste alla parter ha tillgång till domstol såvida konflikten inte har gjorts upp i godo.

E. Strategiska rättegångar mot allmänhetens deltagande (SLAPP) är rättegångar eller andra rättsliga åtgärder (t.ex. förbudsföreläggande, frysning av tillgångar) som inleds av privatpersoner och privata enheter och också av bland annat offentliga tjänstemän, offentliga organ och offentligt kontrollerade enheter, riktade mot en eller flera enskilda personer eller grupper och baserade på ett antal olika rättsliga grunder främst inom civil- och straffrätt, liksom hot om sådana åtgärder, i syfte att förhindra utredning och rapportering om överträdelser av unionsrätten och nationell rätt, korruption eller andra bedrägliga metoder, eller att blockera eller på annat sätt undergräva allmänhetens deltagande. Detta har en direkt och skadlig inverkan på det demokratiska deltagandet samt den samhälleliga resiliensen och dialogen och går stick i stäv mot de värderingar som fastställs i artikel 2 i FEU.

F. Allmänhetens deltagande innefattar men begränsas inte till att utreda, slå larm om, rapportera eller på annat sätt avslöja frågor av allmänt intresse, bland annat praxis som hotar grundläggande rättigheter och friheter, demokratin, rättsstatsprincipen eller god samhällsstyrning, samt engagemang i opinionsbildning genom utövande av civila rättigheter såsom föreningsfrihet, frihet att delta i fredliga sammankomster och yttrande- och informationsfrihet.

G. De personer som blir offer för SLAPP-rättegångar åtalas oftast för att ha kritiserat privatpersoners, privata enheters samt offentliga tjänstemäns, offentliga organs och offentligt kontrollerade enheters beteende, eller fördömt deras förseelser, genom uttryck av olika slag på eller utanför nätet, eller som hämnd för att de varit involverade i kampanjer, rättsliga anspråk, aktioner eller protester. SLAPP-rättegångar kännetecknas ofta av anspråk som saknar rättslig relevans, är

([26]) Artikel 10 i den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna

uppenbart ogrundade och innebär maktobalans samt kränkning av rättigheter eller rättegångsmissbruk från kärandens sida, i och med att käranden lägger fram överdrivna anspråk i frågor där svaranden utövar en juridiskt skyddad rättighet, och därmed utnyttjar rättsprocessen för andra syften än att verkligen utöva en rättighet.

H. Enligt de organisationer i det civila samhället, akademiker, rättstillämpare och offer som arbetar med denna fråga, håller SLAPP-rättegångarna på att bli mer sofistikerade och effektiva, då en av de metoder som används är att inleda många processer mot samma person i samma ärende, vilket innebär att de alla måste försvaras och hanteras samtidigt och parallellt av samma person, något som ökar kostnaderna oproportionerligt. SLAPP-rättegångar har ofta sin grund i anspråk som gäller förtal, ärekränkningar och förolämpningar, som fortfarande är straffbara brott i de flesta medlemsstater, och SLAPP-offer blir åtalade för brott samtidigt som de också blir stämda för civilrättsligt ansvar som påstås härröra från samma beteende. SLAPP inkräktar ofta på offrens rätt till försvar, som erkänns i stadgan, och påverkar eventuellt även deras rätt till en rättvis rättegång och oskuldspresumtion.

I. Bristen på en konsekvent och omfattande rättslig och juridisk strategi inom unionen gör att det inte är möjligt att genast känna igen och effektivt gripa sig an SLAPP-mål. Nivån på skyddet mot sådana mål är fortfarande mycket olika runtom i medlemsstaterna, vilket omintetgör rättssäkerheten och SLAPP-offrens rätt till ett effektivt rättsmedel. En av de främsta utmaningarna när man utarbetar utkast till lagstiftning mot SLAPP-rättegångar består i hur man griper sig an oegentliga anspråk utan att det påverkar kärandenas rättigheter enligt medlemsstaternas konstitutioner och deras skyldigheter enligt EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna och den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna.

J. Det finns belägg för att SLAPP-rättegångar har blivit en alltmer utbredd praxis, vilket framgår av de många fallen överallt i unionen, såsom det skrämmande fallet med den undersökande journalisten Daphne Caruana Galizia, som enligt uppgift konfronterades med 47 civilrättsliga och straffrättsliga förtalsstämningar (vilka hade lett till frysning av hennes tillgångar) den dag då det kraftigt fördömda mordet på henne inträffade den 16 oktober 2017, liksom av de stämningar som hennes arvingar alltjämt utsätts för. Andra beskrivande och alarmerande fall riktade mot oberoende journalister och medier är Realtid Media, som vid upprepade tillfällen hotades av stämning i en annan jurisdiktion än den där rapporteringen i fråga ägde rum, och Gazeta Wyborcza, som fortfarande regelbundet stäms av ett antal offentliga organ och tjänstemän.

K. SLAPP-rättegångar utnyttjas frekvent av offentliga myndigheter eller deras ombud, såsom statsfinansierade mediekanaler, statsfinansierade icke-statliga organisationer eller statliga bolag.

L. SLAPP-rättegångar kan vara ett verktyg för att minska mediemångfalden på systemnivå genom att utöva en avskräckande effekt på oberoende medier. SLAPP-rättegångar inleds avsiktligt i syfte att göra rättstvisten dyr, långvarig och komplicerad för de svarande, bland annat genom att utsätta dem för hot och uttömma deras finansiella och psykologiska resurser. SLAPP-rättegångar har skadliga effekter inte bara på offren utan även på deras familjer och allmänhetens bredare deltagande.

M. Hänvisningar till SLAPP-offer och -mål omfattar journalister, förläggare och medieorganisationer, akademiker, icke-statliga organisationer, det civila samhället och andra aktörer som engagerar sig i allmänhetens deltagande, exempelvis de som arbetar med mänskliga rättigheter och miljöfrågor.

N. SLAPP-rättegångar inom unionen är ofta gränsöverskridande till sin natur, och detta medför förseningar i rapporteringen eller ofullständig information, vilket illustreras av många fall som ofta hänför sig till mänskliga rättigheter och miljöskydd, ekonomiska bedrägerier och/eller korruption, och i det sammanhanget utgör ett tydligt försök att skjuta upp offentliggörandet av information genom att stoppa eller misskreditera enskilda journalisters och publiceringsorgans arbete och därmed beröva medborgarna deras rätt till information, vilket påverkar mediernas pluralism, frihet och mångfald. SLAPP-rättegångar och hot om sådana kan även riktas mot övervakare i unionen av aktörer i tredjeländer och vid domstolar i tredjeländer.

O. Nationella SLAPP-mål används i allt högre grad inom medlemsstaterna i syfte att begränsa yttrandefriheten och rätten till information, vilket får en avskräckande effekt på SLAPP-offer eftersom målen baseras på att man uttömmer offrens psykologiska och finansiella resurser för att tvinga dem att sluta ådagalägga frågor av allmänt intresse.

P. Något som medverkar avsevärt till att dessa oegentliga mål och de därav följande hoten mot offren för målen ökar i antal är att det saknas dels direkt lagstiftning om SLAPP-rättegångar i alla medlemsstater och att nationella förtalsbestämmelser i detta sammanhang ofta är otydliga och breda, dels stränga påföljder, även av straffrättsligt slag.

Q. Att journalister kriminaliseras för sitt arbete är ett särskilt allvarligt problem. Brottsligt förtal existerar alltjämt i lagstiftningen i 23 medlemsstater, trots att FN, Europarådet, OSSE och ansedda icke-statliga organisationer som Index on Censorship, Internationella pressinstitutet och Kommittén för skydd av journalister upprepade gånger har krävt att det ska avskaffas.

R. Icke-bindande lagstiftningsåtgärder är en välkommen kompletterande åtgärd som kan åtfölja ett lagstiftningsförslag och en översyn av vissa f.n. gällande internationella privaträttsliga bestämmelser, men de ger inte i sig ett fullständigt rättsligt skydd.

S. Att öka medvetenheten om SLAPP-rättegångar är avgörande för att göra både allmänheten och juridiskt yrkesverksamma, särskilt domare och advokater, uppmärksamma på frågan.

T. När SLAPP-åtal väcks av offentliga tjänstemän, offentliga organ eller offentligt kontrollerade enheter såsom statsägda företag, blir de ett verktyg för att utöva politisk makt, och skadorna på SLAPP-offren kan bli ännu större.

Effekter på de grundläggande friheterna och rättsstatsprincipen

1. Europaparlamentet framhåller att SLAPP-rättegångar är oskäliga, utgör ett direkt angrepp på utövandet av grundläggande rättigheter och friheter, och syftar till att tysta mångfalden av kritiskt tänkande bland allmänheten och den kritiska allmänna opinionen, bland annat genom journalistisk självcensur. Parlamentet betonar att grundläggande rättigheter och demokrati hänger samman med upprätthållandet av rättsstatsprincipen och att undermineringen av mediernas frihet och allmänhetens demokratiska deltagande, däribland yttrande-, informations-, mötes- och föreningsfriheten, hotar de unionsvärden som fastställs i artikel 2 i FEU. Parlamentet anser att SLAPP-rättegångar är särskilt oroande om de finansieras direkt eller indirekt via statliga budgetar och kombineras med andra indirekta och direkta statliga åtgärder mot oberoende mediekanaler, oberoende journalistik och civilsamhället. Parlamentet välkomnar att kommissionens rapport om rättsstatsprincipen 2020 inkluderar SLAPP-rättegångar i bedömningen av mediernas frihet och mångfald i hela unionen, och att rapporten pekar på konkreta åtgärder och bästa praxis för att motarbeta dem. Parlamentet begär att kommande årsrapporter ska innehålla en grundlig utvärdering av den rättsliga miljön för medierna och särskilt för undersökande journalistik, liksom en närmare undersökning av utmaningar som påverkar journalister och det civila samhället och den avskräckande effekt som SLAPP-rättegångar kan ha på dessa aktörer. Parlamentet betonar att SLAPP-rättegångar är ett hot mot fria och pluralistiska medier. Parlamentet uppmanar kommissionen att även utfärda landsspecifika rekommendationer och bedöma framstegen med dem, bland annat när det gäller läget för mediernas frihet i medlemsstaterna.

2. Europaparlamentet uttrycker oro över det krympande utrymmet för det civila samhällets organisationer och hotet mot journalister som kommunicerar om viktiga frågor av allmänt intresse och framför kritik mot samhällsmedlemmar med makt, liksom över den ökande användningen av SLAPP-rättegångar som ett sätt att tysta och skrämma offren för dessa rättegångar. Parlamentet uppmanar medlemsstaterna att inkludera mediekunnighet och kritiskt tänkande i de nationella läroplanerna och samarbeta nära med journalister i detta avseende, på alla nivåer i samhället, särskilt med unga människor och dem som är sårbara för felaktig information, desinformation och manipulation. Parlamentet välkomnar införandet av nya åtgärder för att stärka mediefriheten, kvalitetsjournalistiken och mediekompetensen inom ramen för den sektorsövergripande delen av programmet Kreativa Europa.

3. Europaparlamentet påminner om att medlemsstaternas skyldighet att underlätta utövandet av yttrandefriheten, friheten att delta i fredliga sammankomster och föreningsfriheten innefattar plikten att upprätta och upprätthålla en gynnsam miljö för allmänhetens deltagande och för offentliga övervakare. Parlamentet betonar vikten av att alla aktörer som är engagerade i allmänhetens deltagande kan verka fritt, utan rädsla för att utsättas för någon form av hot, skrämsel eller våld. Parlamentet betonar att medlemsstaterna också måste garantera journalisters rätt att skydda sina källor.

Konsekvenser för den inre marknaden

4. Europaparlamentet betonar att allmänhetens deltagande också har en viktig roll för en väl fungerande inre marknad och för tillämpningen av unionens lagstiftning och politiska strategier, eftersom det ofta är genom allmänhetens deltagande som överträdelser av unionsrätten, inklusive brott mot grundläggande rättigheter, korruption och annan oegentlig verksamhet som hotar en väl fungerande inre marknad kommer till allmänhetens kännedom. Parlamentet understryker att det är nödvändigt med skyddsåtgärder mot SLAPP-rättegångar för att man ska kunna gripa sig an de risker som dessa oegentliga metoder utgör för verkställandet av EU:s lagstiftning och politik.

5. Europaparlamentet betonar att SLAPP-rättegångarna leder till att enskilda personer och organisationer, som är engagerade i allmänhetens deltagande och som är sårbara för sådana åtgärder, påverkas negativt eftersom de inte kan åtnjuta den inre marknadens friheter för att avsaknaden av samma skyddsnivå mot SLAPP-rättegångar i vissa medlemsstater kan avskräcka dem från att tryggt utöva sin verksamhet i hela unionen. Parlamentet understryker att SLAPP-målen, eller hotet om sådana, går stick i stäv mot ett effektivt utnyttjande av rätten till etableringsfrihet och fri rörlighet för tjänster, på grund av den avskräckande effekten, främst på journalister som kan komma att utöva självcensurering i stället för att rapportera om frågor av allmänt intresse i andra medlemsstater, eftersom de i så fall riskerar att drabbas av SLAPP-rättegångar i andra och okända rättssystem.

6. Europaparlamentet påpekar att mediernas pluralism och mångfald äventyras när små medieleverantörers existens har påverkats av ett avsiktligt hot om oproportionerliga skadestånd från kärande i form av förtalsturism.

7. Europaparlamentet anser i detta avseende att skydd mot SLAPP-rättegångar avsevärt skulle medverka till en korrekt fungerande inre marknad genom att bidra till verkställandet av unionsrätten och bevara de nationella rättssystemens och det gemensamma rättsliga samarbetsutrymmets effektiva funktion.

Effekter på rättssystemen

8. Europaparlamentet påpekar att SLAPP-rättegångar inte enbart allvarligt underminerar offrens rätt till effektiv tillgång till rättslig prövning och därmed till rättsstaten, utan också utgör missbruk av medlemsstaternas rättssystem och rättsliga ramar, särskilt för att de lägger hinder i vägen för medlemsstaternas möjligheter att framgångsrikt ta itu med de aktuella gemensamma utmaningar som anges i resultattavlan för rättskipningen i EU, såsom tidsåtgången för förfarandena och rättssystemens kvalitet samt hanteringen av ärendebalansen och eftersläpningen i handläggningen av ärenden. Parlamentet påminner om att ett korrekt fungerande och oberoende rättsväsen avkunnar domar utan onödigt dröjsmål och förvaltar rättsliga resurser för att maximera effektiviteten, och att detta endast är möjligt om domare och rättsliga organ utför sina plikter fullständigt oberoende och opartiskt utan att belastas med handläggningen av ogrundade anspråk som senare avslås som oegentliga och rättsligt irrelevanta. Parlamentet anser att avvisning i ett tidigt skede av ett SLAPP-mål skulle kunna grundas på objektiva kriterier såsom antalet klagomål och deras karaktär eller åtgärder som käranden har inlett, valet av behörig domstol och den lag som är tillämplig på fallet, eller en tydlig och betungande maktobalans mellan kärande och svarande. Parlamentet betonar därför att SLAPP-rättegångar allvarligt hämmar den faktiska tillgången till rättslig prövning, och därmed eventuellt undergräver rätten till en rättvis rättegång.

9. Europaparlamentet understryker att rättsväsendets oberoende är absolut nödvändigt för det rättsliga beslutsfattandet och ett krav som följer av principen om effektivt domstolsskydd enligt artikel 19 i FEU. Parlamentet är bekymrat över de insatser som vissa medlemsstaters regeringar har gjort för att försvaga maktdelningen och rättsväsendets oberoende samt för att utnyttja SLAPP-rättegångar för att tysta kritiska röster.

10. Europaparlamentet betonar att de nationella rättssystemens oberoende, kvalitet och effektivitet är avgörande för att uppnå verkningsfull rättskipning. Parlamentet understryker att tillgången till rättshjälp och domstolsavgifternas storlek kan ha stor inverkan på människors tillgång till rättslig prövning. Parlamentet betonar att stadgan om de grundläggande rättigheterna har samma rättsliga värde som fördragen. Parlamentet konstaterar att medlemsstaternas rättsliga myndigheter i överensstämmelse med Europeiska unionens domstols vägledning tillämpar stadgan endast när de genomför EU:s rättsakter, men att det ändå är viktigt att de rättigheter som fastställs i stadgan alltid beaktas i syfte att främja en gemensam rättskultur, domstolskultur och rättsstatskultur.

Hatpropaganda

11. Europaparlamentet betonar att under senare år har hatpropaganda och diskriminering i medierna både på och utanför nätet samt cybervåld i allt större utsträckning riktats mot journalister, icke-statliga organisationer, akademiker rättighetsförsvarare och andra aktörer i det civila samhället, inbegripet försvarare av hbtqi-personers rättigheter,

jämställdhet, religion eller övertygelse, vilket utgör ett hot mot mediernas frihet, yttrande- och informationsfriheten, rätten till fredliga sammankomster och allmän säkerhet. Parlamentet påminner om att hatpropaganda på nätet kan uppvigla till våld utanför nätet. Parlamentet påminner om behovet av att främja kommissionens uppförandekod för att motverka olaglig hatpropaganda på nätet. Parlamentet betonar att kvinnliga journalister utsätts för samma påtryckningar som sina kollegor i innehållsrelaterade frågor, men oftare utsätts för sexuellt våld och sexuella trakasserier.

12. Europaparlamentet betonar betydelsen av gemensamma europeiska standarder och en samordnad strategi för att hantera hatpropaganda, i synnerhet i nätmiljön.

Den nuvarande situationen i unionen

13. Europaparlamentet understryker att SLAPP-rättegångarna ofta är ogrundade, oseriösa eller baserade på överdrivna och ofta oegentliga anspråk, och att de inte inleds i syfte att erhålla ett positivt rättsligt beslut, utan snarare för att skrämma, misskreditera yrkesmässigt, trakassera, trötta ut, utöva psykologiskt tryck på eller förbruka de finansiella resurserna hos dem som rättegångarna riktas mot, med det slutliga målet att utpressa dem och tvinga dem till tystnad genom det rättsliga förfarandet i sig. Parlamentet betonar att SLAPP-rättegångar inte bara orsakar en finansiell belastning utan också för med sig ödesdigra psykologiska konsekvenser för både de drabbade och deras familjemedlemmar, vilket förvärras av att de sistnämnda även kan ärva dessa oegentliga förfaranden efter offrets död. Parlamentet påpekar att SLAPP-rättegångar har en mycket avskräckande effekt som leder till självcensur, hindrar deltagande i det demokratiska livet och även avhåller andra från att rapportera om liknande problem, utöva dessa yrken eller fortsätta med väsentlig relaterad verksamhet.

14. Europaparlamentet påpekar att de tvistande parter som utnyttjar SLAPP-rättegångar oftast använder och missbrukar lagar om förtal i brottmål, civilrättsliga rättegångar för förtal, skydd av sitt anseende eller av sina immateriella rättigheter såsom upphovsrätt. Parlamentet noterar dock att en rad andra instrument också missbrukas för att dämpa allmänhetens deltagande, såsom arbetspåföljder (uppsägning), åtal för skattebedrägeri, skatterevision och dataskyddsregler.

15. Europaparlamentet beklagar djupt att journalister har fått sätta livet till enbart för att de gör sitt jobb och är våra demokratiers väktare.

16. Europaparlamentet betonar att en maktobalans mellan käranden och svaranden, främst med avseende på ekonomiska resurser, och oförutsägbart höga skadeståndsanspråk i sådana ärenden som förtal förekommer frekvent i samband med SLAPP-rättegångar.

17. Europaparlamentet betonar att när det gäller detta problem saknar alla medlemsstater lagstiftning om minimistandarder för att skydda människor mot SLAPP-rättegångar och garantera att deras grundläggande rättigheter upprätthålls i samtliga medlemsstaters jurisdiktioner. Parlamentet betonar att rättsväsendets oberoende är avgörande för att hindra medlemmar i regeringar, offentliga organ och myndigheter att lyckas inleda SLAPP-rättegångar mot människor och organisationer som deltar legitimt i den offentliga debatten. Parlamentet påpekar i detta avseende att det behövs konkreta åtgärder för att skapa och upprätthålla en trygg miljö för journalister och mediearbetare. Parlamentet uppmanar medlemsstaterna att garantera mediemångfald och säkerställa insyn i medieägandet. Parlamentet uppmanar kommissionen och medlemsstaterna att utveckla en ambitiös, stabil och fullständig rättslig ram i sin framtida rättsakt om mediefrihet. Parlamentet erkänner att den digitala övergången har förändrat medielandskapet i grunden. Parlamentet uppmanar alla medlemsstater att utan dröjsmål genomföra direktiv 2010/13/EU om samordning av vissa bestämmelser som fastställs i medlemsstaternas lagar och andra författningar om tillhandahållande av audiovisuella medietjänster (direktivet om audiovisuella medietjänster) ([27]), som genomgick en fullständig översyn 2018. Parlamentet välkomnar inrättandet av den europeiska gruppen av regleringsmyndigheter för audiovisuella medietjänster (Erga) och uppmuntrar samarbete mellan audiovisuella tillsynsorgan på den inre marknaden samt med andra tillsynsorgan av relevans för nyhetsverksamhet online.

18. Europaparlamentet är medvetet om att offer eller eventuella offer för SLAPP-rättegångar för närvarande endast får finansiell och psykologisk hjälp från andra kollegor som har konfronterats med liknande stämningar eller som har kunskap om SLAPP-rättegångarnas karaktär och förfaranden, så att de kan förstå och möjligen också bestrida den stämning de har delgivits. Parlamentet anser dock att även om sådant bistånd är lovvärt är det otillräckligt och att ytterligare åtgärder måste vidtas.

([27]) EUT L 95, 15.4.2010, s. 1.

19. Europaparlamentet lovordar det civila samhällets viktiga och relevanta arbete med att öka medvetenheten om SLAPP-rättegångarnas skadliga effekter och om det stöd det ger till offer och till personer som SLAPP-rättegångar eventuellt riktas mot.

20. Europaparlamentet är oroat över att covid-19-pandemin har påverkat hela mediesektorn, särskilt i form av minskade inkomster och försämrade arbetsvillkor för journalister, vilket kan öka deras sårbarhet för SLAPP-rättegångar. Parlamentet varnar för att regeringar runt om i världen har utnyttjat coronakrisen som förevändning för att införa restriktiva åtgärder som begränsar yttrandefriheten.

SLAPP-rättegångar på global nivå

21. Europaparlamentet beklagar att ingen medlemsstat ännu har antagit riktad lagstiftning som ger skydd mot SLAPP-rättegångar. Parlamentet konstaterar dock att lagstiftningen mot sådana rättegångar är särskilt väl utvecklad i vissa av Förenta staternas och Kanadas delstater samt i Australien. Parlamentet uppmuntrar kommissionen att analysera beprövade metoder mot SLAPP-rättegångar som för närvarande tillämpas utanför EU och som skulle kunna ge unionens relaterade lagstiftningsåtgärder och icke-lagstiftningsåtgärder värdefull inspiration. Parlamentet understryker vikten av en gemensam EU-strategi för ett åtagande om den mest ambitiösa lagstiftning och den bästa praxis som för närvarande är i kraft, vilket skulle avskräcka från användningen av SLAPP-rättegångar i unionen.

Behovet av lagstiftningsåtgärder

22. Europaparlamentet är enigt med de många organisationer i det civila samhället, akademiker, rättstillämpare och offer som påpekar att det behövs lagstiftningsåtgärder mot det ökade problemet med SLAPP-rättegångar. Parlamentet efterlyser därför som en brådskande åtgärd att Bryssel I- och Rom II-förordningarna ändras för att förhindra ”förtalsturism” eller ”forumshopping”, så att de föreskriver att behörig domstol och tillämplig lagsstiftning i samband med straffrättsliga eller civilrättsliga åtal om förtal, skadat anseende och skydd för individens anseende i princip ska vara de som gäller för den ort där svaranden har sin sedvanliga hemvist, och att det införs en enhetlig och förutsägbar tillämplig rättsregel när det gäller förtal. Parlamentet uppmanar kommissionen att snarast lägga fram förslag till bindande unionslagstiftning om gemensamma och effektiva skyddsåtgärder för offer för SLAPP-rättegångar i hela unionen, inbegripet genom ett direktiv med minimistandarder för ett sådant skydd och med respekt för de rättigheter och principer som fastställs i stadgan. Parlamentet hävdar att SLAPP-rättegångar utan sådana lagstiftningsåtgärder kommer att fortsätta att hota demokratin, rättsstatsprincipen och de grundläggande rättigheterna till yttrandefrihet, föreningsfrihet och frihet att delta i fredliga sammankomster inom unionen. Parlamentet finner det oroande att det, om åtgärderna endast berör förtalsstämningar, fortfarande kommer att vidtas åtgärder som grundar sig på andra civilrättsliga eller straffrättsliga förfaranden på initiativ av rättssökande inom eller utanför unionen.

Rättslig grund

23. Europaparlamentet bekräftar att lagstiftningsåtgärder på unionsnivå skulle kunna grunda sig på artikel 81 i FEUF (för gränsöverskridande civila rättsprocesser) och artikel 82 i FEUF (för straffrättsliga processer) samt separat på artikel 114 i FEUF för att skydda allmänhetens deltagande i syfte att garantera en väl fungerande inre marknad genom att göra det möjligt att avslöja korruption och andra snedvridningar. Parlamentet hävdar att den senare åtgärden även skulle kunna omfatta SLAPP-rättegångar, i bemärkelsen rättegångar som utnyttjas för andra ändamål än att verkligen hävda eller utöva en rättighet i syfte att förhindra utredning av och rapportering om överträdelser av unionsrätten, genom att följa ett liknande tillvägagångssätt som det som ledde till antagandet av direktiv (EU) 2019/1937 (direktivet om visselblåsare). Parlamentet anser att de ovannämnda rättsliga grunderna skulle kunna omfatta SLAPP-rättegångar bestående av både straffrättsliga och civilrättsliga förfaranden, om än genom separata lagstiftningsinstrument. Parlamentet efterlyser effektiva skyddsåtgärder mot SLAPP-rättegångar i hela unionen på grundval av dessa kommissionsförslag tillsammans med medlemsstaternas åtgärder för att dessa skyddsåtgärder även ska vara tillämpliga på nationella fall.

Allmänna skyddande regler och civilrätt

24. Europaparlamentet anser det avgörande att det antas en lagstiftningsåtgärd till skydd för SLAPP-offrens roll att förhindra, rapportera och fördöma överträdelser av unionsrätten och garantera en väl fungerande inre marknad samt fullständig respekt för grundläggande rättigheter. Parlamentet uppmanar med kraft kommissionen att lägga fram ett förslag till lagstiftning som fastställer gemensamma skyddsåtgärder för personer som utreder och rapporterar om eller på annat sätt röjer dylika frågor av allmänt intresse.

25. Europaparlamentet uppmanar med kraft kommissionen att lägga fram ett förslag till en åtgärd för att hantera SLAPP-rättegångar, såsom regler om avvisning i ett tidigt skede av ett SLAPP-mål och andra rättsliga åtgärder som syftar till att förhindra allmänhetens deltagande, vilket bör inbegripa lämpliga påföljder såsom civilrättsliga påföljder eller

administrativa böter, beaktande av otillbörliga motiv även om talan inte avvisas, kostnader och skador som drabbat offret (ekonomiska, anseendemässiga, psykologiska eller andra). Parlamentet betonar att villkoren för att begära avvisning i ett tidigt skede bör ta hänsyn till de utmaningar som SLAPP-offren ställs inför, i synnerhet genom att kräva att käranden motiverar varför talan inte är otillbörlig, genom att fördela rättegångskostnaderna till käranden och bevilja svaranden rättsligt och ekonomiskt stöd. Parlamentet uppmanar med kraft medlemsstaterna att även tillämpa sådana civilprocessrättsliga skyddsåtgärder på nationella SLAPP-ärenden och inte enbart på gränsöverskridande fall. Parlamentet uppmanar dessutom kommissionen att under den kommande översynen av Bryssel I- och Rom II-förordningarna ta itu med frågor som ger upphov till forumshopping och förtalsturism, även med hänsyn till arbetet inom ramen för Haagkonferensen för internationell privaträtt. Parlamentet uppmanar slutligen kommissionen att öka medvetenheten om SLAPP-rättegångar bland domare och åklagare runtom i EU, vilket inbegriper tillhandahållande av information om behovet av avvisning i ett tidigt skede av sådana rättegångar och om hur rättspraxis i Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna angående förtal ska genomföras korrekt.

26. Europaparlamentet påminner om att res judicata-principen hindrar initiativtagare till SLAPP-rättegångar att väcka andra åtal om samma sakförhållanden och mot samma parter. Parlamentet anser att domstolarna bör ta vederbörlig hänsyn till att en part tidigare har tagit initiativ till SLAPP-rättegångar (även om sakförhållandena och parterna inte är exakt samma, men är likartade och/eller kopplade till varandra) när de granskar en begäran om en SLAPP-rättegång.

27. Enligt Europaparlamentet bör varje revidering av de relevanta reglerna i Bryssel I-förordningen återspeglas korrekt i form av en motsvarande revidering av Luganokonventionen, för att säkerställa en sammanhängande tillämpning av internationella jurisdiktionsregler på privaträttens område utanför unionen och när unionens medborgare berörs.

Straffrätt

28. Europaparlamentet uppmanar med kraft kommissionen att ta itu med allvaret i att SLAPP-rättegångar inleds som straffrättsliga förfaranden, genom att lägga fram ett förslag om åtgärder för att säkerställa att ärekränkning, förtal och förolämpningar, vilka utgör brott i de flesta medlemsstater, inte kan användas för SLAPP-stämningar genom offentliga eller privata åtal. Parlamentet betonar Europarådets och OSSE:s uppmaning att avkriminalisera förtal. Parlamentet uppmanar kommissionen att ta itu med SLAPP-frågan såsom rättegångar som används för andra ändamål än att verkligen hävda eller utöva en rättighet. Parlamentet konstaterar att svaranden ofta åtalas för brott samtidigt som civilrättslig talan väcks mot dem på grundval av samma påstådda beteende, och uppmanar kommissionen att införa gemensamma rättssäkerhetsgarantier mot sådana kombinerade SLAPP-rättegångar.

29. Europaparlamentet påminner om att begreppet jämlikhet i medel mellan parterna i administrativa samt civil- och straffrättsliga förfaranden ingår i och är avgörande för rätten till en rättvis rättegång enligt artikel 47 i stadgan. Parlamentet är oroat över att obalansen i fråga om makt och resurser mellan parterna i SLAPP-mål underminerar jämlikheten i medel och därmed rätten till en rättvis rättegång.

Kärandes berättigade intressen

30. Europaparlamentet konstaterar att en vederbörlig process i rätt tid och ett balanserat skydd av legitima rättigheter, såsom rätten att skydda sitt anseende, som härrör från unionslagstiftningen, måste garanteras av medlemsstaternas domstolar och får inte äventyras, inbegripet de rättigheter som det rutinmässigt hänvisas till i oegentliga mål. Parlamentet understryker därför att åtgärderna mot SLAPP-rättegångar inte bör påverka legitima domstolsåtgärder och kärandes rätt till tillgång till rättslig prövning. Parlamentet anser samtidigt att det är nödvändigt att förhindra alla former av missbruk av rättssystemen och dessa rättigheter, om missbruket uppenbart strider mot lagstiftarnas avsikt när man tilldelar fysiska eller juridiska personer dessa rättigheter, för att säkerställa rätten till en rättvis rättegång. Parlamentet anser att det för detta ändamål behövs skyddsåtgärder inte bara för att skydda offren för SLAPP-rättegångar, utan även för att förhindra och bestraffa missbruk av åtgärder mot sådana rättegångar, t.ex. i fall där auktoritära regeringar utnyttjar klausuler mot SLAPP-mål som vapen för att skydda sina regeringsorganiserade icke-statliga organisationer mot legitima förtalsstämningar. Parlamentet konstaterar att förhindrandet av sådant missbruk också är nödvändigt för en korrekt och enhetlig tillämpning av unionsrätten och därmed för att slå vakt om dess ändamålsenlighet.

Möjliga icke-bindande lagstiftningsåtgärder

31. Europaparlamentet betonar det brådskande behovet av en stabil fond för att stödja offer för SLAPP-rättegångar och organisationer som stöder dem, under förutsättning att medlen används direkt för juridiska avgifter eller tillhandahållande av rättshjälp och psykologiskt stöd. Parlamentet betonar vikten av att offer och eventuella offer för SLAPP-rättegångar har enkel och lättillgänglig information om denna typ av mål, rättshjälp och stöd, inklusive psykologiskt stöd till offren och deras familjemedlemmar.

32. Europaparlamentet anser att stöd till oberoende organ, som kan ta emot klagomål och tillhandahålla eventuella offer för SLAPP-rättegångar hjälp samt domare och advokater lämplig utbildning, kan bidra avsevärt till kunskaps- och kapacitetsuppbyggnad när det gäller att upptäcka och ta itu med SLAPP-rättegångar i bemärkelsen rättegångar som utnyttjas för andra ändamål än att verkligen hävda eller utöva en rättighet, samt hot om sådana rättegångar.

33. Europaparlamentet anser det nödvändigt att man samlar in data om SLAPP-mål och ökar medvetenheten om SLAPP-rättegångars karaktär och negativa effekter.

34. Europaparlamentet välkomnar kommissionens rekommendation om säkerställande av journalisters och andra mediearbetares skydd, säkerhet och egenmakt i Europeiska unionen (C/2021/6650). Parlamentet konstaterar att frilansare, särskilt unga journalister och mediearbetare i början av sin karriär, i allt högre grad används för att täcka högrisk- och konfliktområden. Parlamentet är oroat över de osäkra arbetsförhållanden och försämrade säkerhetsförhållanden för frilansare som arbetar i högrisk- och konfliktområden. Parlamentet upprepar sin uppmaning till medlemsstaterna att fullt ut genomföra Europarådets rekommendation om skydd för journalistik och journalisters och andra medieaktörers säkerhet.

Komplementaritet med andra instrument och politiska åtgärder

35. Europaparlamentet anser att de nya lagstiftnings- och icke-lagstiftningsåtgärderna mot SLAPP-rättegångar bör komplettera EU:s övriga instrument och strategier. Parlamentet välkomnar unionens strategi för att bekämpa organiserad brottslighet 2021–2025, och efterlyser ökade insatser i detta hänseende. Parlamentet konstaterar att lagstiftningsåtgärder och icke-bindande lagstiftning inte kan vara effektiva i medlemsstater där det förekommer farhågor om rättsväsendets oberoende eller kampen mot korruption. Parlamentet upprepar i detta sammanhang det akuta behovet av en EU-mekanism för demokrati, rättsstatlighet och grundläggande rättigheter i enlighet med parlamentets förslag.

36. Europaparlamentet påminner om vikten av förordning (EU, Euratom) 2020/2092 om en generell villkorlighetsordning för skydd av unionsbudgeten, som har tillämpats på alla åtagandebemyndiganden och betalningsbemyndiganden sedan den 1 januari 2021. Parlamentet understryker att unionens finansiella intressen ska skyddas i enlighet med EU:s värden och åtaganden och att kommissionen bör använda villkorlighetsmekanismen om medlemsstaterna inte kan skydda dessa värden. Parlamentet berömmer mot denna bakgrund de undersökande journalisternas viktiga arbete med att avslöja fall av missbruk av EU-medel, och betonar vikten av att journalister kan utöva sitt yrke utan att hindras av SLAPP-rättegångar.

37. Europaparlamentet betonar att åtgärder på unionsnivå för att bekämpa SLAPP-rättegångar bör vara kompletterande till och stämma överens med andra tillgängliga verktyg, såsom mekanismen för skydd av demokrati, rättsstatlighet och grundläggande rättigheter, strategier för bekämpning av korruption och pågående finansieringsprogram för att stödja det civila samhället och rättssystem.

38. Europaparlamentet betonar att kampen mot korruption är nödvändig för att upprätthålla demokratin, de grundläggande rättigheterna och rättsstatsprincipen, eftersom korruption, som kan anta många former, underminerar våra värden och staternas korrekta funktion och möjliggör organiserad brottslighet.

39. Europaparlamentet uppmanar kommissionen att inom ramen för den årliga mekanismen om demokrati, rättsstatlighet och grundläggande rättigheter stärka den regelbundna, inkluderande och strukturerade dialogen med nationella myndigheter, icke-statliga organisationer, yrkessammanslutningar och andra berörda parter för att skydda och stödja journalister och andra representanter för det civila samhället som löper risk för SLAPP-rättegångar, åtal eller trakasserier.

o

o o

40. Europaparlamentet uppmanar kommissionen att lägga fram förslag på grundval av bilagan till denna resolution.

41. Europaparlamentet uppdrar åt talmannen att översända denna resolution till rådet och kommissionen.

Torsdagen, 11 november 2021

BILAGA

1. Ett paket med både icke-bindande och bindande lagstiftning

Lagstiftningsåtgärder – ett paket som behandlar strategiska rättegångar mot allmänhetens deltagande (SLAPP), ***inklusive mekanismer för avvisning i ett tidigt skede***, bör innehålla förslag som

— fastställer allmänna regler som erbjuder skydd mot SLAPP-rättegångar, särskild lagstiftning som fastställer gemensamma miniminormer för stödjande och avskräckande åtgärder som skydd mot SLAPP-rättegångar,

— särskilt tar itu med civilrättsliga frågor, vilka medlemsstaterna enträget uppmuntras att tillämpa även på nationella fall av SLAPP-rättegångar och internationell privaträtt, inbegripet rättsligt samarbete och forumshopping,

— särskilt tar itu med straffrättsliga frågor.

Icke-lagstiftningsåtgärder – detta paket bör dessutom omfatta

— lämplig utbildning av domare och rättstillämpare om SLAPP-rättegångar,

— bedömning av samspelet mellan olika rättsområden, såsom nationella medielagar och konstitutionella lagar i detta sammanhang,

— inrättande av en särskild unionsfond för att tillhandahålla offer för SLAPP-rättegångar och deras familjemedlemmar stöd, inbegripet i form av finansiellt bistånd, rättshjälp och psykologiskt stöd,

— stöd till oberoende organ (såsom ombudsmän) som kan hantera klagomål från personer som hotas av eller ställs inför SLAPP-rättegångar och som kan hjälpa dessa personer samt självreglerande medieorgan,

— ett allmänt tillgängligt unionsregister över relevanta domstolsbeslut,

— en gemensam kontaktpunkt/knutpunkt för stöd, understödd av särskilda nationella nätverk av specialiserade jurister, rättstillämpare och psykologer, som SLAPP-offer kan kontakta för att få vägledning och enkel tillgång till information om och stöd mot SLAPP-rättegångar, inbegripet när det gäller ”första hjälpen”, rättshjälp, ekonomiskt och psykologiskt stöd, däribland genom nätverk för kollegialt utbyte.

2. Allmänna regler

Ett lagstiftningsförslag om en allmän skyddsåtgärd skulle ha det dubbla syftet att, i enlighet med de grundläggande rättigheter och principer som erkänns särskilt i stadgan, dels skydda personer som utreder, rapporterar om eller på annat sätt avslöjar frågor av allmänt intresse som rör överträdelser av unionsrätten, vilket inbegriper missbruk som inte förefaller lagligt men som motverkar lagens mål eller syfte, dels skydda en väl fungerande inre marknad.

Lagstiftningsåtgärden bör också innehålla

a) en tydlig definition av SLAPP-rättegångar, inbegripet en definition av allmänhetens deltagande i en fråga av allmänt intresse,

b) regler om utredningarnas och rapporternas konfidentialitet, även i fråga om informationskällor,

c) regler om förbud mot repressalier samt om effektiva och avskräckande sanktioner mot SLAPP-metoder,

d) regler som förhindrar missbruk av åtgärder mot SLAPP-rättegångar,

e) stödåtgärder, däribland

i) effektiv hjälp, information och praktisk rådgivning samt stöd från en gemensam kontaktpunkt för ”första hjälpen” till SLAPP-offer,

ii) rättshjälp och finansiellt stöd,

f) effektiva åtgärder för att skydda mot repressalier som härrör från maktobalans mellan parterna och som gör det möjligt att reparera eventuella skador.

3. Civilrättsligt förfarande

Ett lagstiftningsförslag om en civilrättslig åtgärd som är tillämplig i SLAPP-mål, som medlemsstaterna enträget uppmuntras att tillämpa även i nationella mål, bör utveckla det civilrättsliga samarbetet genom att föreskriva gemensamma regler för SLAPP-rättegångar som inleds till följd av civilrättsliga anspråk och som omfattar följande:

a) En skyldighet för målsäganden att i mål som rör allmänhetens deltagande ange och tillhandahålla bevis för varför åtgärden inte utgör missbruk.

b) En skyldighet för domstolarna att summariskt avvisa rättegångsmissbruk i ett så tidigt skede som möjligt, antingen på eget initiativ eller efter en begäran från svaranden på grundval av hans eller hennes rätt att lämna in en begäran om avvisning i ett tidigt skede.

c) Domstolarnas skyldighet att beakta inslaget av missbruk i alla slutliga avgöranden.

d) Tredje parts möjlighet att ingripa och överta svarandens rättigheter och skyldigheter enligt nationell processrätt.

e) En skyldighet för domstolarna att beakta allmänintresset och balansen av ekonomiska resurser mellan parterna vid bedömning av kostnader och utdömande av skadestånd.

f) Medel för att skydda offer mot SLAPP-rättegångar utanför unionen.

g) Rätt till fullständig ersättning av kostnader.

h) Rätt till skadestånd, även för ekonomisk, anseendemässig, psykologisk eller annan skada.

i) Bestämmelser för att förhindra ytterligare rättegångsmissbruk från en part som inlett en SLAPP-talan avseende samma sakförhållanden, det vill säga genom att beakta denna omständighet vid prövningen av ett nytt mål.

Ett förslag från kommissionen som syftar till att uppnå rättssäkerhet och förutsägbarhet, efter översynen av internationella privaträttsliga instrument, bör

a) fastställa en omarbetning av Bryssel I-förordningen med en uttrycklig bestämmelse om att svarandens hemvist bör vara enda jurisdiktion i samband med talan om förtal eller andra anspråk som grundar sig på civil- och handelsrätt och som kan utgöra ett SLAPP-förfarande, med vederbörlig hänsyn till fall där offren för förtal är privatpersoner,

b) fastställa att tillämplig lagstiftning är lagstiftningen på den plats till vilken en publikation är riktad eller, om denna plats inte kan fastställas, platsen för redaktionell kontroll eller relevant verksamhet med avseende på allmänhetens deltagande.

4. Brottmålsförfaranden

Ett lagstiftningsförslag om straffrättsliga aspekter av SLAPP-rättegångar bör

a) specificera att förtal, ärekränkning och förolämpningar utgör brott och inte kan användas för SLAPP-stämningar, särskilt inte genom privata åtal,

b) fastställa särskilda bestämmelser för att skydda enskildas rättigheter så att åtal inte kan utnyttjas för att tysta offer för SLAPP-rättegångar,

c) underlätta ömsesidigt erkännande av domar och rättsliga avgöranden samt polissamarbete och rättsligt samarbete i straffrättsliga frågor,

d) fastställa gemensamma minimigarantier för rättssäkerhet i syfte att skydda svarande i SLAPP-rättegångar utgående från kombinerade åtal och civilrättsliga skadeståndsanspråk som påstås ha sin grund i samma beteende.

Dessa åtgärder bör komplettera kommissionens nuvarande verksamhet, redan antagen lagstiftning och framtida initiativ.